

N:o 200.

Ank. till Riksd. kansli den 13 Maj 1909, kl. 1 e. m.

*Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående
bestämmande af aflöningsförmånerna åt öfveringenjören
vid kraftverket vid Trollhättan. (R. A.)*

I en till Riksdagen den 2 april 1909 aflåten proposition, n:o 164, har Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen, att

dels bestämma, att öfveringenjören vid kraftverket vid Trollhättan skall från och med år 1910 äga åtnjuta 8,000 kronor såsom lön samt i stället för tjänstgöringspenningar tantiem å nettovinsten af kraftverkets rörelse att utgå, därest vinsten icke öfverstiger 200,000 kronor, med 2,000 kronor och, därest vinsten öfverstiger 200,000 kronor, med ytterligare en half procent å öfverskjutande belopp, allt för år räknadt, samt att öfveringenjören därjämte må åtnjuta förmånen af fri bostad med bränsle och elektrisk belysning efter vattenfallsstyrelsens bestämmande eller ock ersättning därför med 1,500 kronor om året;

dels medgifva, att vattenfallsstyrelsen må, där sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, årligen bevilja öfveringenjören ledighet med bibehållande af full aflöning under högst en månad;

dels ock för åtnjutande af nu ifrågavarande aflöningsförmåner stadga följande bestämmelser:

att öfveringenjören skall vara underkastad icke allenast de i gällande instruktion gifna bestämmelser, utan ock den utvidgade eller förändrade tjänstgöring eller den förflyttning till annan tjänstgöringsort eller annan befattning, som kan varda honom i behörig ordning ålagd, dock utan minskning i den honom vid förflyttningen tillkommande aflöning eller pensionsrätt;

att öfveringenjören jämväl skall vara underkastad den reglering af tantiem, som kan varda i vederbörlig ordning bestämd;

att med ifrågavarande befattning icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat;

att med samma befattning ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registre-radt, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, såframt ej vattenfallsstyrelsen, uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifråga-varande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen i vattenfallsverket, finner uppdraget eller befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas;

att tantiem må uppbäras endast för den tid, öfveringenjören verk-ligen tjänstgjort eller erhållit ledighet med bibehållande af full aflöning;

att öfveringenjören, därest han af sjukdom hindras att sin befattning förrätta, äger uppbära hela lönen;

att under ledighet, som åtnjutes för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag, under afstängning från tjänstgöring eller under eljest förekommande lagligt tjänsteförhinder, öfveringenjören kan af vattenfallsstyrelsen förpliktas att, utöfver tantiem, afstå så mycket af lönen, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att, därest emellertid öfveringenjören i följd af kroppsskada, ådragen under tjänstutöfning, blifvit tills vidare oförmögen till tjänstgöring, må, såsom undantag från hvad ofvan är stadgadt, aflöningen kunna, efter vattenfallsstyrelsens bepröfvande, till honom utgå oafkortad under högst sex månader; ankommande däremot på pröfning af Kungl. Maj:t, till huru stor del aflöning kan böra till den skadade utgå efter omförmälda tid af sex månader;

att, därest öfveringenjören afhåller sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunnat styrka giltigt förfall, han under tiden ej må åtnjuta någon aflöning;

att, därest öfveringenjören varder afstängd från tjänstgöring eller tagen i häkte, den del af hans aflöning, som icke af vattenfallsstyrelsen pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej vattenfallsstyrelsen finner skäligt låta honom upp-bära något däraf; samt

att öfveringenjören skall vara skyldig underkasta sig de bestämmelser i fråga om pensionering, som kunna vara stadgade.

Till åberopade statsrådsprotokollet har föredragande departementschefen anfört följande:

»Med underdånig skrifvelse den 17 mars 1909 har vattenfallsstyrelsen öfverlämnat förslag till aflöningsreglemente för tjänstemän vid statens vattenfallsverk. Styrelsen har därvid anfört, att, såvidt nu kan bedömas, Trollhättans kraftverk kommer att träda i verksamhet med 1910 års ingång, från hvilken tid stora leveranser af elektrisk energi äro kontraherade, och att styrelsen därför ansåge nödvändigt, att redan för innevarande års Riksdag framläggas förslag till aflöningsstat för kraftverket, så att de särskilda befattningarna med tillhörande aflönningar blifva bestämda och lämpliga personer därigenom må kunna fästas vid verket redan från början.

Det framlagda förslaget till reglemente omfattar, förutom kraftverket, jämväl kanalverket och ekonomiafdelningen vid Trollhättan och är så uppställt, att, då ytterligare under vattenfallsstyrelsen lydande verk på andra platser komma till stånd, detsamma skall kunna, i hvad rör de allmänna bestämmelserna, gälla äfven för dessa nya verk.

Med hänsyn till ifrågakavande förslags omfattning anser jag mig dock icke kunna ägna detsamma den förberedande behandling och granskning, att jag under nu pågående riksdag kan underställa förslaget i dess helhet Eders Kungl. Maj:ts pröfning. Detta synes icke heller vara af förhållandena ovillkorligen påkalladt. Proposition i ämnet torde nämligen kunna aflämnas redan omedelbart efter början af 1910 års riksdag, och lära då de af Riksdagen godkända aflöningsförhållandena kunna träda i tillämpning åtminstone med ingången af april månad samma år. Intill dess torde saken kunna i det stora hela provisoriskt ordnas.

Särskilda omständigheter betinga emellertid, att beträffande en befattning, den föreslagne öfveringenjörsbefattningen vid kraftverket vid Trollhättan, aflöningsförmånerna redan nu blifva bestämda. Skulle så icke blifva förhållandet, lära nämligen kunna befaras, att en synnerligen dugande kraft, som man i nyssberörda egenskap hoppas kunna fästa vid verket, öfvergår till den privata företagsamheten.

Beträffande organisationen af kraftverket har vattenfallsstyrelsen tänkt sig, att öfveringenjören skulle tjänstgöra såsom högste chef under vattenfallsstyrelsen, samt att under honom skulle lyda följande vid Trollhättan anställda tjänstemän, nämligen en byråingenjör, en driftingenjör, en distriktsingenjör samt en kontrollör och statistiker samt därjämte

till det antal, Eders Kungl. Maj:t för hvarje år bestämde, bokhållare, driftverkmästare, instrumentmakare, öfvermontörer, maskinister, reparatörer, montörer och dammvakter. Sammanlagda antalet af denna personal har, enligt hvad jag från vattenfallsstyrelsen inhämtat, beräknats till en början komma att uppgå till 42 personer. Slutligen skulle under öfveringenjören lyda personalen vid de redan nu befintliga distrikten med stationer i Göteborg och Skara. Vid hvardera af dessa skulle finnas anställda en distriktsingenjör samt stationsförmän och montörer, sammanlagdt 12 personer.

Såsom aflöning åt öfveringenjören har vattenfallsstyrelsen föreslagit 8,000 kronor såsom lön samt tantiem å nettovinsten af kraftverkets rörelse att utgå med 1 procent å hvad af denna vinst icke öfverstiger 200,000 kronor samt 0,5 procent å hvad öfverstiger 200,000 kronor, dock minst 2,000 kronor för år. Öfveringenjören skulle emellertid vara underkastad den reglering af tantiemen, som kan varda i vederbörlig ordning bestämd. Tantiem skulle utgå för året på en gång, sedan årets bokslut blifvit af vattenfallsstyrelsen godkändt, och anses, där fördelning mellan olika tjänsteförrättare skulle ske, falla med samma belopp på hvarje del af året. Dessutom skulle öfveringenjören åtnjuta fri bostad med bränsle och elektrisk belysning eller ock ersättning därför med 1,500 kronor om året.

Jag vill här erinra, att den kommitté, som, efter det staten förvärfvat Trollhätte kanalverk, hade i uppdrag att uppgöra förslag till bestämmelser rörande förvaltningen af kanalverket jämte tillhörande egendom, anförde i fråga om aflöningen till öfverdirektören för verket, att beloppet af de honom tillkommande löneförmåner syntes böra bestämmas i någon mån motsvarande disponentarfvodet i större affärsföretag, hvarvid det ur flera synpunkter syntes vara lämpligt att låta löneförmånen utgå dels i form af ett fast arfvode dels såsom tantiem å den vid kanal- och vattenverket uppkommande nettovinsten för hvarje år. Då denna tantiem, bland annat, hade till ändamål att uppbringa öfverdirektörens löneförmåner utöfver det fasta arfvodet till ett belopp, som kunde anses erforderligt för vinnande af angifna syfte, ansåg kommittén densamma böra utgå efter procentsatser i viss mån sjunkande med nettovinstens stigande, hvarigenom allt för stora växlingar i löneförmåner skulle förebyggas. Med tillämpning af dessa grunder föreslog kommittén öfverdirektörens löneförmåner till dels arfvode, 10,000 kronor, dels ock tantiem å nettobehållningen af kanalverkets rörelse, beräknad till 4 procent å hvad af nettobehållningen ej öfverstege 50,000 kronor, till 3 procent å hvad öfverstege 50,000 men icke 100,000 kro-

nor samt till 2 procent å hvad öfverstege 100,000 kronor. Därjämte föreslogs förmånen af fri bostad med vedbrand och elektrisk belysning.

I anslutning härtill förklarade sig chefen för civildepartementet, vid ärendets föredragning den 10 mars 1905, anse, att, om ock aflöningsförmånerna för öfverdirektören vore beräknade efter en högre måttstock än den för statens tjänstemän i allmänhet gällande, sådant i detta fall icke kunde undvikas, för så vidt staten skulle kunna påräkna att till den viktiga befattningen erhålla lämplig person. Aflöningen borde tydligen vara så afpassad, att den motsvarade de aflöningsförmåner, som plägade tillkomma chefen för enskilda affärsföretag af jämförlig omfattning.

I öfverensstämmelse med kommitterades förslag framlades också proposition i ämnet till 1905 års Riksdag.

Riksdagen vidtog emellertid den ändring i förslaget, att arvodet åt den föreslagna öfverdirektören, som enligt Riksdagens mening borde benämnas verkställande direktör, bestämdes till 7,000 kronor. Mot den föreslagna tantiemen gjordes icke någon anmärkning.

Jag vill här anmärka, att vid bestämmande af denna aflöning förut-sattes, att, intill dess den elektriska kraftstationen blifvit anlagd och fullbordad, verkställande direktören, i stället för den tantiem, som därefter af den behållna inkomsten af kraftstationen syntes böra till honom utgå, komme att på grund af det ansvarsfulla arbete, som anläggningen af denna för honom medförde, åtnjuta särskildt arvode från anslaget för kraftstationens anläggning.

Uppenbart synes mig vara, att de grundsatser, som tillämpades i fråga om verkställande direktören för Trollhätte kanal- och vattenverk, böra blifva gällande äfven i fråga om öfveringenjören vid kraftverket. Denne skulle blifva icke blott den tekniske chefen för den högst betydande anläggningen utan äfven den, som i första hand skulle sköta underhandlingarna om försäljning af elektrisk energi. Klart är, att man för en så kräfvande befattning måste söka förvärfva en verkligt dugande förmåga. De aflöningsbelopp, som betalas vid enskilda företag af ifrågavarande beskaffenhet, äro emellertid så höga, att staten, om den ej skall ligga under i konkurrensen, måste vara beredd att bestämma aflöningen högre än som i allmänhet är vanligt i stats-tjänst. Jag ber i sådant hänseende få nämna, att disponenten vid Sydsvenska kraftaktiebolagets kraftverk med 14,000 installerade turbinhastkrafter, enligt hvad för mig uppgifvits, åtnjuter en års aflöning af 20,000 kronor. För öfveringenjören vid Trollhättans kraftverk med dess 76,000 turbinhastkrafter föreslås nu, såsom nämndt, förutom naturaförmåner, en

lön af 8,000 kronor jämte tantiem å nettovinsten, beräknad till 1 procent å hvad af vinsten ej öfverstiger 200,000 kronor och till 0,5 procent å öfverskjutande belopp. Under antagande af en nettovinst å 1,000,000 kronor, skulle öfveringenjörens kontanta aflöning sålunda komma att uppgå till 14,000 kronor. I betraktande af hvad jag ofvan anfört synes mig detta ingalunda oskäligt.

Hvad angår beräkandet af nettovinsten, ber jag emellertid få anmärka, att bokföringen gifvetvis bör ske på sådant sätt, att nettovinsten icke utföres förr än nödiga afskrifningar ägt rum och tillika beräknats ränta å anläggningskostnaderna, motsvarande den ränteutgift, som genom medlens utbetalande förorsakats riksgäldskontoret.

I vattenfallsstyrelsens förslag till aflöningsreglemente förutsättes, att styrelsen må kunna, där sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, åt öfveringenjören årligen medgifva ledighet med bibehållande af full aflöning under högst en månad; och lärer häremot icke vara något att erinra.

I fråga om öfveringenjörens pensionering synes icke nödigt att redan nu härom meddelas bestämmelser. Denna fråga sammanhänger nämligen så nära med spörsmålet om ordnandet af den öfriga personalens pensionsförhållanden, att densamma lämpligen bör samtidigt därmed pröfvas. Det torde också vara tillräckligt att föreskrifva, att öfveringenjören skall vara skyldig underkasta sig de bestämmelser rörande pensionering, som kunna varda stadgade.

Mot de af vattenfallsstyrelsen för åtnjutande af ifrågavarande aflöningsförmåner föreslagna bestämmelser, hvilka äro desamma som äro upptagna i aflöningsreglementet för tjänstemän vid telegrafverket, har jag icke funnit något att erinra.»

Då, såsom i statsrådsprotokollet framhållits, det måste anses vara af stor vikt, att för den kräfvande befattningen såsom öfveringenjör vid Trollhätte kraftverk förvärfvas en verkligt dugande förmåga, anser sig utskottet hafva skäl tillstyrka, att för denna tjänsteman bestämmas de jämförelsevis betydande aflöningsförmåner, som nu af Kungl. Maj:t föreslagits. Med afseende å befattningens art bör emellertid enligt utskottets mening nämnde öfveringenjör, i likhet med hvad beträffande vattenfallsdirektören samt cheferna för järnvägsstyrelsen och telegrafstyrelsen blifvit vid senast genomförda löneregleringar bestämdt, tillsättas genom förordnande på viss tid. Sistnämnda tre ämbetsmän hafva af Kungl. Maj:t erhållit förordnande hvar och en på sex år, och

enligt utskottets uppfattning torde det vara lämpligt, att jämväl befattningen såsom öfveringenjör vid kraftverket i allmänhet tillsättes på nämnda tid.

I öfverensstämmelse med hvad af utskottet förordats i fråga om befattningens tillsättning torde den fasta aflöningen för öfveringenjören böra benämnas icke lön utan arfvode.

Beträffande öfveringenjörens pensionering föreligger nu icke något förslag, men af statsrådsprotokollet synes framgå, att nästkommande års Riksdag har att från Kungl. Maj:t motse framställning härom i sammanhang med förslag till ordnande af aflönings- och pensionsförhållandena för öfriga befattningshafvare vid kraftverket, och föreställer sig utskottet att Kungl. Maj:t därvid kommer att för öfveringenjören föreslå en efter hans aflöningsförmåner och ställning lämpad pension att utgå efter liknande grunder, som blifvit bestämda för vattenfallsdirektören.

Med afseende å de för åtnjutande af öfveringenjörens aflöningsförmåner föreslagna bestämmelserna har utskottet icke haft annat att erinra, än att det enligt utskottets mening bör tillkomma Kungl. Maj:t — icke, såsom nu föreslagits, vattenfallsstyrelsen — att i särskilda fall afgöra, huruvida med öfveringenjörsbefattningen må kunna förenas viss annan tjänstebefattning eller visst uppdrag.

På grund af det anförda får utskottet hemställa,

att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning må

a) bestämma, att öfveringenjören vid kraftverket vid Trollhättan — hvilken befattning tillsättes genom förordnande på viss tid af högst sex år — skall från och med år 1910 äga åtnjuta 8,000 kronor såsom arfvode samt dessutom tantiem å nettovinsten af kraftverkets rörelse att utgå, därest vinsten icke öfverstiger 200,000 kronor, med 2,000 kronor och, därest vinsten öfverstiger 200,000 kronor, med ytterligare en half procent å öfverskjutande belopp, allt för år räknadt, samt att öfveringenjören därjämte må åtnjuta förmånen af fri bostad med bränsle och elektrisk belysning efter vattenfallsstyrelsens bestämmande eller ock ersättning därför med 1,500 kronor om året;

b) medgifva, att vattenfallsstyrelsen må, där sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske,

ärligen bevilja öfveringenjören ledighet med bibehållande af full aflöning under högst en månad;

c) för åtnjutande af nu ifrågavarande aflöningsförmåner stadga följande bestämmelser:

att öfveringenjören skall vara underkastad icke allenast de i gällande instruktion gifna bestämmelser, utan ock den utvidgade eller förändrade tjänstgöring eller den förflyttning till annan tjänstgöringsort eller annan befattning, som kan varda honom i behörig ordning ålagd, dock utan minskning i den honom vid förflyttningen tillkommande aflöning eller pensionsrätt;

att öfveringenjören jämväl skall vara underkastad den reglering af tantiem, som kan varda i vederbörlig ordning bestämd;

att med ifrågavarande befattning icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat;

att med samma befattning ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroy försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, såframt ej Kungl. Maj:t, uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen i vattenfallsverket, finner uppdraget eller befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas;

att tantiem må uppbäras endast för den tid, öfveringenjören verkligen tjänstgjort eller erhållit ledighet med bibehållande af full aflöning;

att öfveringenjören, därest han af sjukdom hindras att sin befattning förrätta, äger uppbära hela arfvodet;

att under ledighet, som åtnjutes för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag, under afstängning från tjänstgöring eller under eljest förekommande lagligt tjänsteförhinder, öfveringenjören kan af vattenfallsstyrelsen förpliktas att, utöfver tantiem afstå så mycket af arfvodet, som

för befattningens uppehållande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att, därest emellertid öfveringenjören i följd af kroppskada, ådragen under tjänstutöfning, blifvit tills vidare oförmögen till tjänstgöring, må, såsom undantag från hvad ofvan är stadgadt, aflöningen kunna, efter vattenfallsstyrelsens bepröfvande, till honom utgå ofkortad under högst sex månader; ankommande däremot på pröfning af Kungl. Maj:t, till huru stor del aflöning kan bära till den skadade utgå efter oförmälda tid af sex månader;

att, därest öfveringenjören afhåller sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunnat styrka giltigt förfall, han under tiden ej må åtnjuta någon aflöning;

att, därest öfveringenjören varder afstängd från tjänstgöring eller tagen i häkte, den del af hans aflöning, som icke af vattenfallsstyrelsen pröfvas bära användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej vattenfallsstyrelsen finner skäligt låta honom uppbära något däraf; samt

att öfveringenjören skall vara skyldig underkasta sig de bestämmelser i fråga om pensionering, som kunna varda stadgade.

Stockholm den 13 maj 1909.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Herrar *A. Wiklund* och *A. Ekman* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
